

שעבר משוינציאני לשם לכהן ברבנות, היה גם המשורר מאנע. הוא ספר על גדולתו כצייר אמן, שבעד תמונותיו קיבל מדליות של זהב והקיסר בכבודו ובעצמו התפעל ממנו והעניק לו דורן. והפליג הדוד כדרכו בידיעתו המפליאה של מאנע בלשון הקודש ובבקיאותו העצומה בתנ"ך, שאין דומה לה ועל כוחו הגדול בשיר — על כל מה שהוא רוצה הוא „עושה שירים“.

השיחות הללו צדו את נפשי, נפש ילד תמים המקופל במעי עירה קטנה ליטאית כעובר במעי אמו וראיתי את מאנע כאת „ר' שמואל הנגיד“ בשעתו, השר וגדול בחצר המלך הספרדי כפי שקראתי עליו ב„האסיף“ הראשון של סוקולוב, שאינו יודע באיזה דרך נתגלגל לעירה ובא לידו של המלמד ר' איצל ושיתף אותי לקרוא בו, מתוך שהיה צריך לי להיות לו לעזר בגלוי המקורות של המליצות ושרשי הפסוקים היכן מקומם בתנ"ך, ואני עם קוטני בשנים ובקומה בקי הייתי בתנ"ך וקראתי ב„משל ומליצה“ של המלבי"ם. קראתי ב„האסיף“ את מאמרו של הד"ר אברהם אליהו הרכבי על ר' שמואל הנגיד, שתורגם ללה"ק מרוסית על ידי אחד משכיל רפאל גרוסקין, שישב בעיר מושבתו של מ. ל. ליליינבלום וראה את עצמו — כפי שהכרתיו אחר כך — כממלא מקומו העולה עליו, משום שליליינבלום יצא לתרבות רעה וכפר והסית והדיח ואלו הוא לא נפגע והוא נאמן לתורה ולמצות ו„האמונה וההשכלה, אחת בת השמים ואחת בת הארץ הנן לו כשתי אחיות תואמות, תלכנה שלובות זרוע, תתלכנה ולא תתפרדנה“.

ובבואי אחרי שלש שנים ללמוד בשיבת טלז ונודמתי עם בני דודי הרב — האחד הוא הסופר ד"ר מ. רבינון — לא שבעה אזני משמוע את הספורים והשיחות שלהם עם „הבחורים הגדולים“ — בגילי „מופלא סמוך לאיש“ הייתי, נראה ל„בר-מצוה“ — על מאנע ועל ליאון שינהוז ואחיו ברל, אותם המיצינטים בני העירה, שאף על פי שהיו עשירים, היושבים בכבודו של עולם ועוסקים בחטיבת יערות ומשלוח דוברות על הנימן לפרייסן המדינה, היו בכל זאת משכילים בעלי לה"ק, מושכים בשבט סופר ב„המגיד“ וב„המליץ“ והם החזיקו את מאנע על חשבונם ובחליו פזרו עליו ממן הרבה והזמינו לו את הרופא המפורסם ד"ר לונץ.

אף הם היו מזכירים בתוך דבריהם את רבי אברהם שחור הסופר סת"ם, שיצאו לו מוניטין ב„בתים“ שלו בכל קצוי רוסיה וגדולי הרבנים והאדמו"רים מחזרין ומהדרין לקנותם, כי אין כבתים הללו לנוי וליופי ול„הדור“ והם „מרובעים“ בתכלית לכל הדעות. ורבי אברהם שחור זה היה „משוגע לדבר אחד“ — „לחבת ציון“, הוא הקהיל קהלות ואסף אספות ועשה נפשות לציון. ה„קולוניות“ בארץ ישראל מלאו את חלל עולמו ושאר כל הענינים — טפל ופחות ערך. הוא קבל את כל העתונים העבריים שהטיפו ל„חבת ציון“, הוציא עליהם את כל ההוצאה מכיסו והלק אותם בין אנשי הרוח שלא ע"מ לקבל פרס ולא

מעזבונו של המצי"ר מאנע

15. ר. בהערצה.

את השם מאנע שמעתי עוד בהיותי ילד ולשבה, לא כדרך ששמעתי שמות שאר המשכילים לגנאי ולקללה: מאפיקה (=מאפו) ימח שמו וכדומה. אחי אבי, הרב מאיר רבינון ז"ל, היה רב ברדושקוביץ, עירת מולדתו של המשורר מאנע ובין הדברים שעליהם ספר, כשבא אלינו בפעם הראשונה אחרי

מה רחוקה ?

וְיָרִיעַ יְרֵיכָה
 וְיִשְׁרָף יְרֵיכָה
 אֶלְיוֹ וְרַחֲמָיו ;
 וְיִמְגַד קְוֵאוֹתָי
 וְיִשְׁחַדּוּ פִלְתָּי
 סֹאעֲוִים נִשְׁעֲבוּ
 וְיִשְׁחַדּוּ יְרֵיכָה
 וְיִשְׁרָף יְרֵיכָה
 אֶלְיוֹ וְרַחֲמָיו ;
 וְיִמְגַד קְוֵאוֹתָי
 וְיִשְׁחַדּוּ פִלְתָּי
 סֹאעֲוִים נִשְׁעֲבוּ

שֶׁמֶט נִשְׁעֲבוּ
 עֵקֶב נִשְׁחַדּוּ
 קְוֵאוֹתָי אֶלְיוֹ ;
 כִּן כִּי אֶפְסֵם
 אֶעֱשֶׂה אֵלָיו יָצֵם
 קְוֵאוֹתָי כִּי אֶלְיוֹ !

נתן ל"הצפירה", שהתנגדה לחו"צ, זכות כניסה לעירה. איימו עליו הקנאים שיחדלו מקנות את "הבתים" שלו והאיום לא פעל ולא כלום: הוא בשלו — קולוניות בארץ ישראל. ומהיכן הגיע לכך — המצייר מאנע ושירו "משאת נפשי". מסורת היתה בידי הבחורים ברדושקוביץ שאת השיר "משאת נפשי" כתב מאנע בביתו של הסופר סת"ם ר' אברהם שחור וקרא אותו לפניו בראשונה ונהפך ר' אברהם שחור והיה ל"חובב ציון" בהקיץ ובהלום.

ובבקורי הראשון ברדושקוביץ בבית דודי הרב קבלתי מהדוד במתנה קומץ עלים בודדים, כתב יד של שירי מאנע באותיות נהדרות ומסולסלות בצבעונים, שירים מסודרים ומנוקדים לדפוס ומחברת אחת טיטות של שירים ורשימות וחרוזים בודדים של נוסחאות אחרות. כיצד באו הכתבים לידו של הרב איני יודע. אולם אני שמרתי עליהם מעין רעה של הציקה והצלחתי להעלותם ארצה. אחרי בדיקה מעולה והשוואה עם "כל כתיבי מ. צ. מאנע" שיצאו בהוצאת "תושיה" בורשה תרנ"ז מצאתי שלא נתפרסמו בכתבים הללו השירים שאני מפרסמם כאן.

מיכל רבינוביץ
ירושלים

מ. צ. מאנע / שירים מן העובון

החרף

בְּצַעֲיָהּ שְׁלֵג תִּבְל כְּסֻתָּהּ כְּגִיָּה
 וְדוּמְיָה שׁוֹרְרֵת עַל כָּל אֶפְסָיִם ;
 מִתָּה הַשֹּׁבַע הֵן עֲצָמָה עֵינֵיךְ,
 אֶפְסוּ הַחַיִּים מִתַּחַת שְׁמַיִם.

עֵבִי צִלְטָה כְּמִטְלֵי עוֹפְרֵת
 בְּזַעַם נְשָׂאִים עַל כַּפַּת רְקִיעַ ;
 חֲשׂוֹף שְׁמֵשׁ בְּצִאתוֹ, תְּרֻסָּה קוֹדְרֵת
 רַק צִלְלֵי אֶפֶל עַל אֶרֶץ תַּצִּיעַ.

מֵאֶפְסֵי צְפוֹן, עֵת תִּתְעוֹרֵר סוּפְתָהּ
 אֲזוֹ שְׁלֵג וּכְפוֹר כְּאֶפֶר מְפֹנְרֵת ;
 תְּשִׁים שְׁמוֹת בְּאֶרֶץ, סְבִיבָה בְּתָהּ,
 אֶךְ קֶטֶב, אֶךְ שְׁמָמָה, בְּקַרְבָּהּ אוֹצְרֵת.